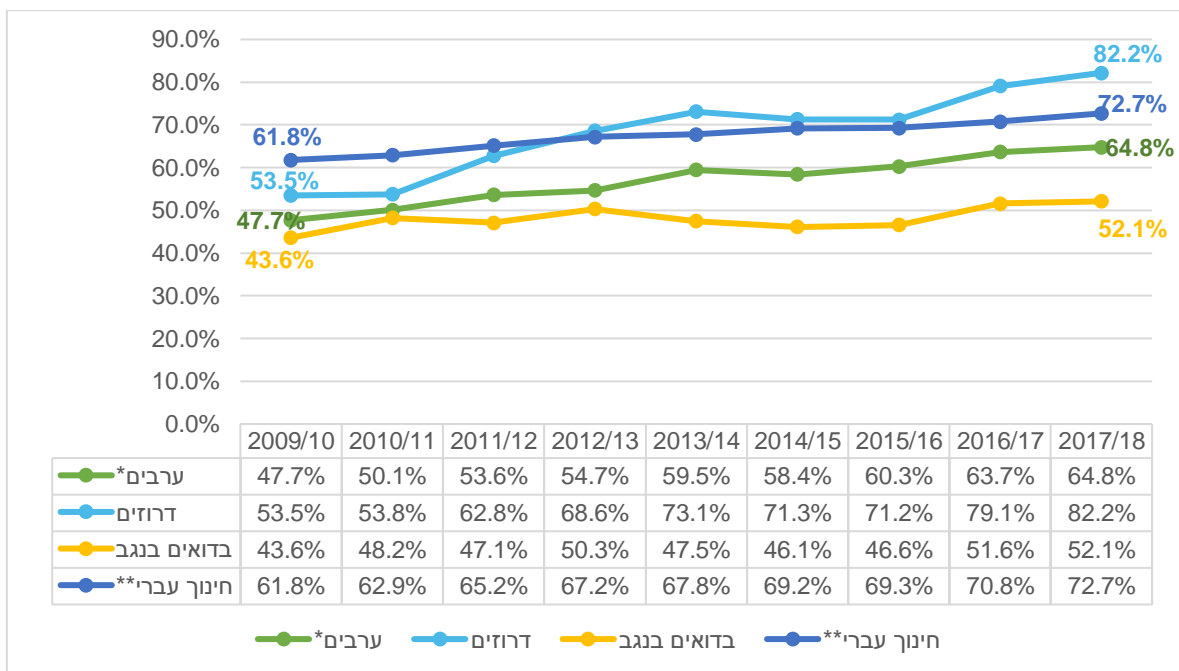

נתונים נבחרים על החינוך בחברה הערבית

לבקשת חבר הכנסת ווליד טאהא ולקראת דיון בוועדת החינוך, התרבות והספורט של הכנסת בנושא היערכות לפתיחת שנת הלימודים תשפ"א (2020/21) במגזר הערבי, יוצגו להלן כמה נתונים נבחרים על מצב החינוך בחברה הערבית.

1. הישגים לימודיים

תרשים 1. אחוז הזכאים לתעודת בגרות מתוך הלומדים בכיתה י"ב, 2009-2018¹

* ללא דרוזים ובדואים. חישוב אחוז הזכאים מהלומדים הערבים בכיתה י"ב לא כולל את מזרח ירושלים.
** החינוך העברי כולל פיקוח חרדי, בשנת 2017/18 היו 11,607 חרדים הלומדים בכיתה י"ב במוסדות המגוישים לבגרות.

מהנתונים בתרשים עולה כי בעשור האחרון חל גידול בשיעור תלמידי החינוך הערבי והדרוזי שזכאים לתעודת בגרות. בקרב התלמידים הבדואים לא נרשמה עלייה משמעותית. בקרב מגזרי החברה הערבית שיעור התלמידים הדרוזים שזכאים לתעודת בגרות הוא הגבוה ביותר (82.2% בשנת 2017/18) ושיעור התלמידים

¹ משרד החינוך, מינהל כלכלה ותקציבים, [עובדות ונתונים סטטיסטיים לשנת תשע"ט](#).

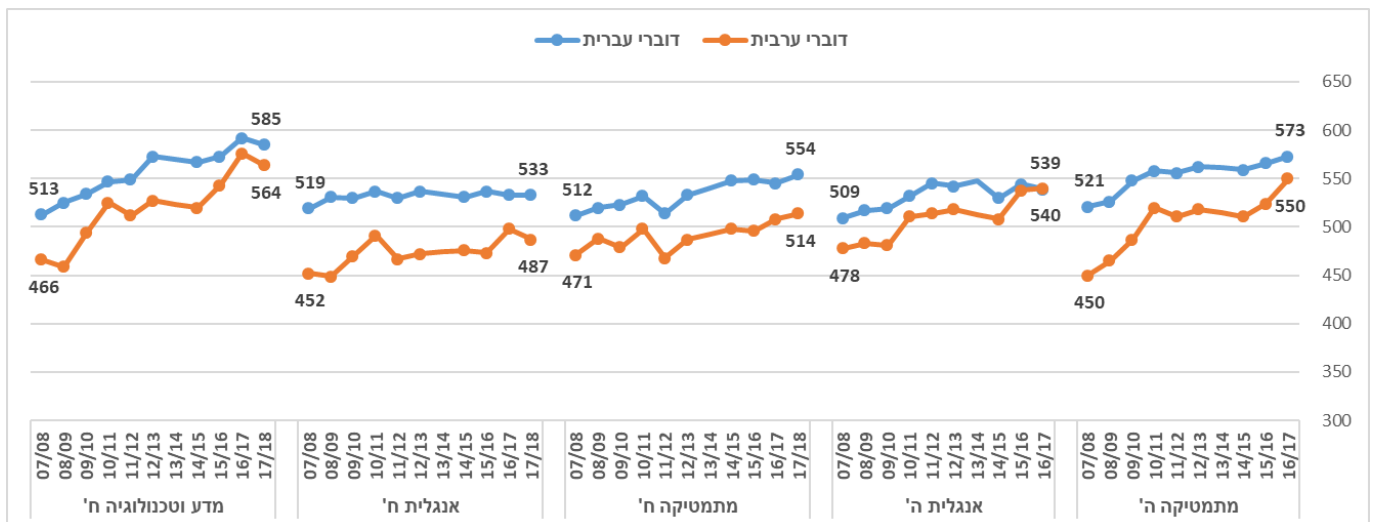
הבדואים שזכאים לתעודת בגרות הוא הנמוך ביותר (52.1% בשנת 2017/18). במהלך השנים הצטמצם הפער בין שיעור הזכאים לבגרות בחינוך הערבי ובין שיעור הזכאים בחינוך העברי.

טבלה 1. הציון הממוצע של תלמידי ישראל במבחני פיזה, לפי מגזר, 2006-2018²

	2018	2015	2012	2009	2006	
מתמטיקה	379	391	388	367	372	דוברי ערבית
	490	495	489	470	460	דוברי עברית
	489	490	494	496	498	ממוצע OECD
מדעים	375	401	394	382	403	דוברי ערבית
	491	488	492	476	467	דוברי עברית
	489	493	501	501	500	ממוצע OECD
קריאה	362	391	401	392	372	דוברי ערבית
	506	507	510	498	456	דוברי עברית
	487	493	496	493	492	ממוצע OECD

ההישגים במחקר פיזה בקרב תלמידי החינוך הערבי נמוכים משמעותית מאלה של תלמידי החינוך העברי בכל תחומי הדעת שנבדקים. בשנים 2006-2015 חל שיפור מסוים בהישגי תלמידי ישראל במבחן פיזה, הן בקרב תלמידי החינוך העברי והן בקרב תלמידי החינוך הערבי. עם זאת, בשנת המחקר האחרונה (2018) חלה ירידה משמעותית בהישגי התלמידים הערבים בהשוואה לשנת המחקר הקודמת (2015) והתרחב הפער בינם ובין תלמידי החינוך העברי.

תרשים 2. הישגי תלמידי כיתות ה' וח' בבחינות המיצ"ב, לפי תחום לימוד ומגזר, 2007-2018³

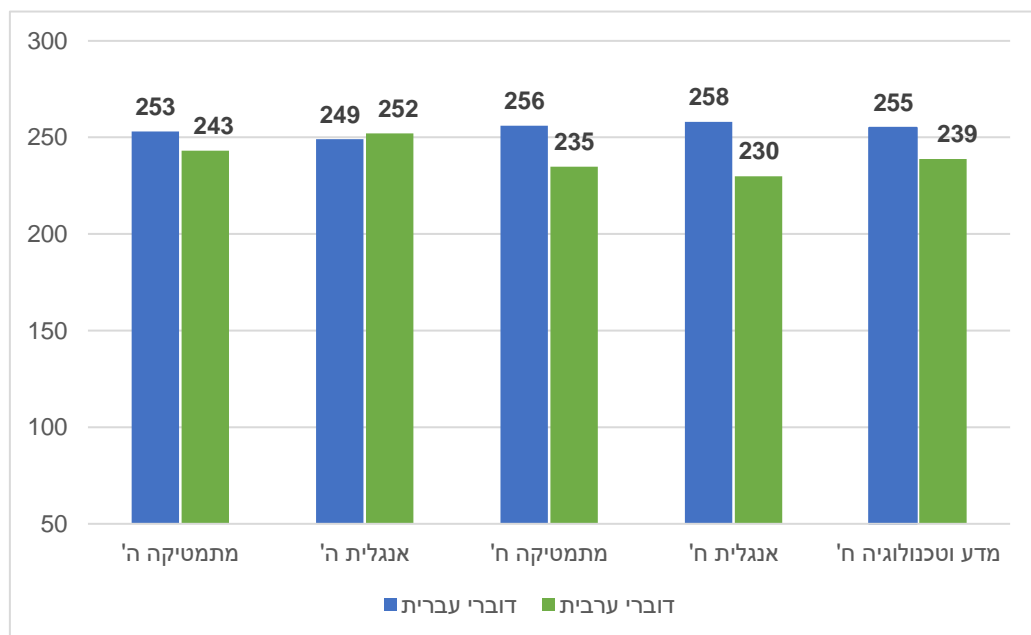

² הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) [דוחות פיזה לשנים 2006-2018](#).
³ הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך, [דוחות מיצ"ב ארציים לשנים תשס"ח-תשע"ח](#).

מהנתונים בתרשים עולה כי במקצועות מתמטיקה, אנגלית ומדע וטכנולוגיה נרשמו לאורך השנים פערים עקביים בהישגים לטובת דוברי העברית בהשוואה לתלמידים דוברי הערבית. ואולם, בשנתיים האחרונות (מהשנים שבתרשים) הפערים לטובת דוברי העברית הצטמצמו ברוב המקצועות ובעיקר בכיתה ה'. באנגלית לכיתות ה' נסגר הפער והישגי התלמידים בבתי ספר דוברי ערבית השתוו להישגי התלמידים בבתי ספר דוברי עברית. צמצום הפערים נובע לרוב מעליות שנרשמו בהישגי תלמידים בבתי ספר דוברי ערבית בהשוואה לעליות מתונות יותר או יציבות בהישגי תלמידים דוברי עברית.

בשנת תשע"ט (2018/19) עודכנה מדיניות ההיבחנות בכיתות מותאמות לתלמידים במבחני המיצ"ב, ובעקבות השינוי אין אפשרות למדוד את ההישגים במקצועות מתמטיקה, אנגלית ומדע וטכנולוגיה על אותו סולם ששימש בעבר. כמו כן אין אפשרות להשוות בין הישגים בסולם החדש להישגים בסולם המיצ"ב הרב-שנתי הקודם. להלן יוצגו ההישגים בבחינת המיצ"ב בשנת תשע"ט (2018/19) מהם עולה תמונה דומה בהשוואה לבחינה האחרונה שהתקיימה לפי סולם המיצ"ב הקודם.

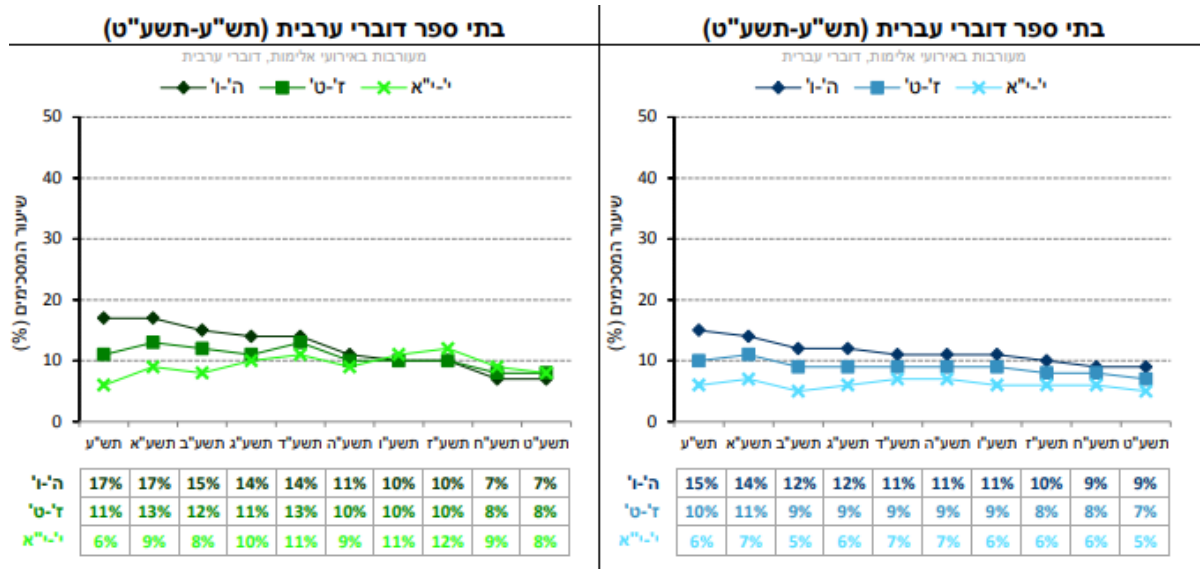
תרשים 3. הישגי תלמידי כיתות ה' וח' בבחינת המיצ"ב בשנת תשע"ט (2018/19), לפי תחום לימוד ומגזר⁴

⁴ הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך, מיצ"ב תשע"ט - ממצאים נבחרים, ינואר 2020.

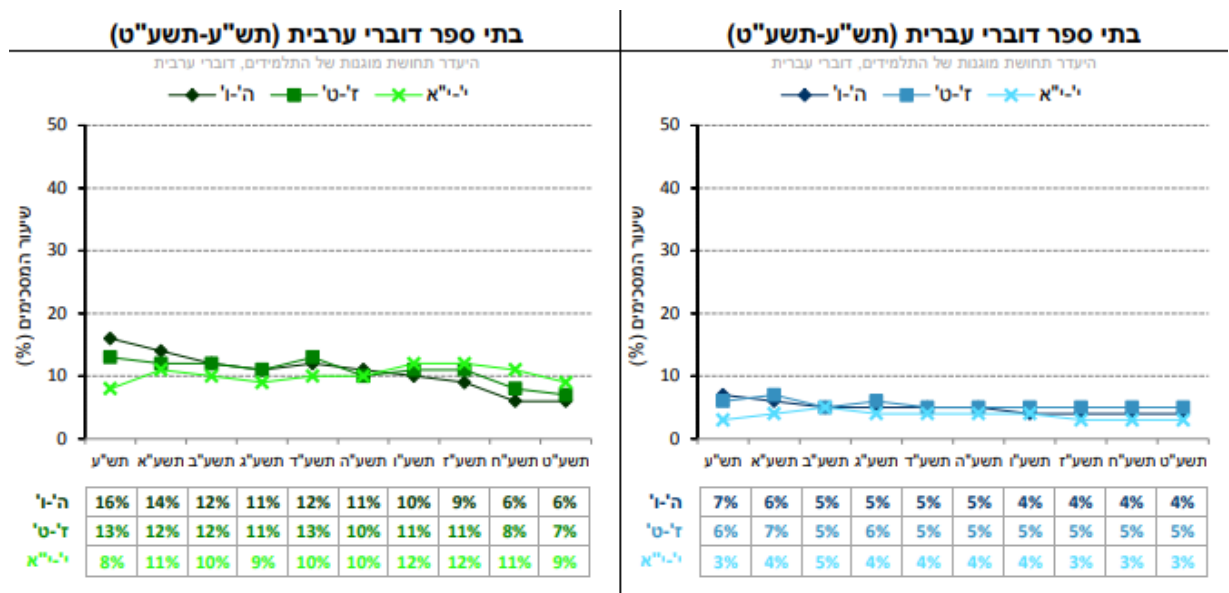
2. אלימות ותחושת מוגנות

תרשים 5-6. שיעור התלמידים שדיווחו על מעורבות באירועי אלימות: נתוני המדד המסכם*, לפי מגזר, תש"ע-תשע"ט (2009/10-2018/19)⁵

* המדד המסכם "מעורבות באירועי אלימות" בוחן את דיווחי התלמידים על חשיפתם לאירועים אלימים מסוגים שונים ובדרגות חומרה שונות, החל מדחיפות, דרך הפצת שמועות והטלת חרם, וכלה באיומים ובפגיעות שכללו שימוש בחפצים.

תרשים 7-8. שיעור התלמידים שדיווחו על היעדר תחושה של מוגנות: נתוני המדד המסכם*, לפי מגזר, תש"ע-תשע"ט (2009/10-2018/19)⁶

* המדד המסכם "היעדר תחושת מוגנות של התלמידים" משקף את המידה שבה תלמידים חשים חוסר ביטחון אישי בבית הספר, דהיינו היעדר מוגנות וביטחון מפני אלימות ומפני הצקות (כגון חשש מתלמידים אלימים, חשש מפגיעה בהפסקות וחשש להסתובב בבית הספר).

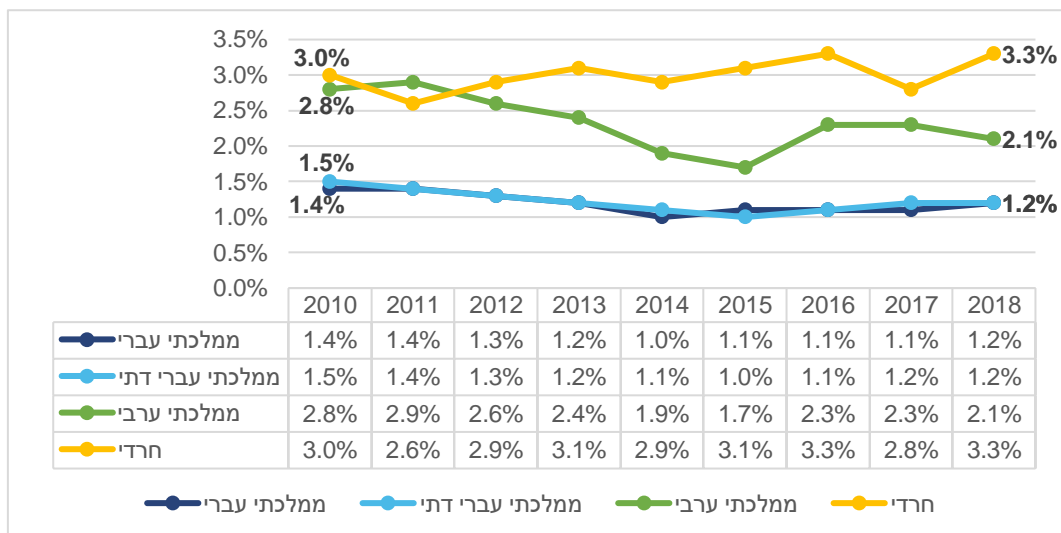
⁵ הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך, [דוח אקלים וסביבה פדגוגית בבתי ספר דוברי ערבית ודוברי ערבית לשנת תשע"ט](#).

⁶ הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך, [דוח אקלים וסביבה פדגוגית בבתי ספר דוברי ערבית ודוברי ערבית לשנת תשע"ט](#).

מהנתונים בתרשימים 5-8 עולה כי לאורך השנים נצפתה מגמת שיפור בשיעור תלמידי בבתי ספר יסודיים וחיטבות הביניים שדיווחו על מעורבות באירועי אלימות ועל היעדר תחושה של מוגנות. מגמה זו התייצבה בשנת תשע"ט (2018/19) בקרב דוברי ערבית. בקרב דוברי עברית נרשמה בדרך-כלל יציבות בשנים האחרונות. לצד זאת, בחטיבות עליונות דוברות ערבית נעצרה בשנתיים האחרונות מגמת ההרעה שנצפתה בשנים קודמות בדיווחי תלמידים על מעורבות באירועי אלימות והיעדר תחושה של מוגנות. בחטיבות עליונות דוברות עברית נשמרה יציבות במדדים אלה לאורך השנים.

3. נשירה ממערכת החינוך

תרשים 4. שיעורי נשירה שנתית של תלמידים בחינוך העל-יסודי (כיתות ז'-י"ב) שנשרו מבתי ספר בפיקוח משרד החינוך ולא עברו למסגרת מוכרת אחרת, לפי פיקוח ומגזר, 2010-2018⁷

מהנתונים בתרשימים עולה כי שיעורי הנשירה השנתיים בקרב תלמידי החינוך העל-יסודי בחינוך הערבי גבוהים משיעורי הנשירה המקבילים בחינוך הממלכתי העברי (הרגיל והדתי) ונמוכים משיעורי הנשירה המקבילים בחינוך החרדי.

4. תקציב ממוצע לתלמיד

בשנת 2014 הודיע משרד החינוך על "תכנית לצמצום פערים וקידום השוויון במערכת החינוך" עבור החינוך היסודי וחיטבות-הביניים. התכנית כללה תוספת במספר השעות המיועדות לחלוקה דיפרנציאלית בהתאם למצב החברתי-כלכלי של בית-הספר ("סל הטיפוח") והיא יושמה באופן הדרגתי החל משנת הלימודים תשע"ה (2014/15) ועד שנת הלימודים תשע"ט (2018/19). התכנית תרמה לגידול בהקצאה הכספית לבתי ספר בחינוך הערבי, שכן שיעור גבוה מהתלמידים בחינוך הערבי משתייכים לקבוצות הטיפוח החלשות.

⁷ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנתון סטטיסטי לישראל 2019, [לוח 4.27](#); לוחות מקבילים בשנתונים הסטטיסטיים בשנים 2010-2018.

טבלה 2. תקציב ממוצע לתלמיד בש"ח בחינוך הערבי, יסודי וחט"ב, 2011-2018

חט"ב	יסודי	
15,478	13,763	תשע"ב (2011/12)
17,544	15,903	תשע"ה (2014/15)
20,978	17,765	תשע"ח (2017/18)

טבלה 3. תקציב ממוצע לתלמיד, לפי שלב חינוך, מגזר וקבוצת טיפוח, תשע"ח (2017/18)⁸

חטיבת עליונה			חטיבת ביניים			יסודי (רשמי)			
פער	ערבי	עברי	פער	ערבי	עברי	פער	ערבי	עברי	
77.3%	24,250	43,003	28.5%	21,475	27,589	15.5%	18,368	21,219	חלשה
42.2%	25,673	36,519	22.2%	20,514	25,064	10.5%	17,169	18,973	בינונית-חלשה
32.2%	24,966	33,000	11.6%	19,745	22,033	10.5%	16,072	17,753	בינונית
28.4%	24,147	31,015	-	-	20,007	9.9%	14,484	15,918	בינונית-חזקה
-	-	27,969	-	-	17,604	-	-	13,784	חזקה
30.0%	24,533	31,639	-2.2%	20,978	20,515	-10.0%	17,765	15,987	ממוצע

מהנתונים בטבלה עולה כי תלמיד בחינוך הערבי, בחינוך היסודי ובחטיבות הביניים, מקבל בממוצע תקציב גבוה יותר מתלמיד בחינוך העברי. לעומת זאת, בחטיבות העליונות תלמיד בחינוך העברי מקבל בממוצע תקציב שגבוה ב-30% מהתקציב שמקבל תלמיד בחינוך הערבי. במבט נפרד על כל אחת מקבוצות הטיפוח – תלמיד בחינוך הערבי מקבל בממוצע תקציב נמוך מזה שמקבל תלמיד בחינוך העברי, בכל שלבי החינוך ובכל קבוצות הטיפוח. ככל ששלב החינוך גבוה יותר כך הפער גדול יותר. כמו כן, הפער גדול יותר ככל שקבוצת הטיפוח היא חלשה יותר. יש לציין כי רוב התלמידים בחינוך הערבי נמנים על שתי קבוצות הטיפוח החלשות ביותר, בהן התקציב הממוצע לתלמיד גבוה יותר, ואילו בחינוך העברי רוב התלמידים אינם נמנים על שתי קבוצות אלה.

⁸ משרד החינוך, ממצאים מרכזיים של המערכת לשיקוף תקציבי החינוך תשע"ח, 31 במאי 2019.